

شاهنامه

خلاصه مقالات همایش آغاز هزاره دوم شاهنامه
۲۶ و ۲۷ اردیبهشت ۱۳۹۰

به کوشش: دکتر فرزاد قائمی

بررسی و توصیف کاربرد حروف اضافه به همراه افعال در شاهنامه فردوسی

زهرا حامدی شیروان

کارشناس ارشد زبان‌شناسی و مدرس دانشگاه پیام‌نور مرکز بجنورد

دکتر شهلا شریفی

استادیار گروه زبان‌شناسی دانشگاه فردوسی مشهد

در زبان انگلیسی و بسیاری از زبان‌های دیگر دنیا، هزاران فعل تحت عنوان «افعال گروهی» (phrasal verbs) وجود دارد. یعنی افعالی که از یک فعل به علاوه یک یا دو حرف اضافه ساخته می‌شوند و معمولاً آن حرف اضافه معنای فعل اصلی را تغییر داده یا چیزی به آن می‌افزاید. در بسیاری از موارد یک فعل واحد با چندین حرف اضافه به کار می‌رود و معانی کاملاً متفاوتی به خود می‌گیرد. در این پژوهش به بررسی و توصیف کاربرد حروف اضافه همراه فعل در شاهنامه فردوسی پرداخته شده و سعی شده است، فهرست جامعی از این افعال در این اثر بزرگ ملی که نماینده تمام‌عیار زبان فارسی است، ارائه شود. همچنین در بررسی این افعال از لحاظ تأثیر معنایی مشاهده شد که در اکثر موارد افعال با حروف اضافه مختلف معانی متفاوتی به خود می‌گیرند، در حالی که در مواردی دیگر کاربرد یا عدم کاربرد حرف اضافه تأثیری در معنی فعل ندارد. البته در این موارد نیز ممکن است، جمله بدون حرف اضافه از نظر دستوری ناقص باشد یا اطلاعات مورد نیاز را به طور کامل به مخاطب منتقل نکند. علاوه بر این در مورد جایگاه حرف اضافه نسبت به فعل نیز باید ذکر کرد که در زبان فارسی حروف اضافه بر خلاف زبان انگلیسی همیشه قبل از فعل می‌آیند، اما در زبان انگلیسی غالباً فعل عنصر دوم در جمله بوده و حرف اضافه پس از آن قرار می‌گیرد. نکته قابل ذکر در بررسی شاهنامه این است که از آن‌جا که ترتیب معمول اجزای جمله برای مسائلی چون آهنگ و قافیه در شعر رعایت نمی‌شود، در موارد بسیاری حرف اضافه بعد از فعل آمده است.

کلیدواژه‌ها: شاهنامه، حرف اضافه، افعال گروهی، معنای فعل.